

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Difficultas I. Quid sit actio Efficientis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

definitio conveniat naturæ, non ideo est mala, quia tota definitio animalis conveniat homini; non ideo tamen est mala & universaliter definitionis superioris rationis debet inferioribus convenire, est autem species, efficientis natura. Cæterum à natura distinguitur efficiens ut sic, quia efficiens ut sic, non exigit esse substantia, secus natura, &c. &c. Quod autem hæc definitio non competat omnibus aliis causis, ex dictis colligitur, quia nulla alia determinat ad esse, quâ esse, non enim determinat finalis ad esse, quâ esse, sed ad esse, subratione talis boni, causa etiam materialis, non determinat ad esse, quâ esse, sed determinat ad esse recepti, & formalis, ad esse actuati; sola efficiens determinat ad esse, quâ esse, & confert sola, existentiam quâ talem. Est item hæc definitio distincta à definitione causæ ut sic, ob reduplicationem esse quâ esse, & reduplicationem existentia quâ talis.

Quia autem natura efficientis non melius explicari potest, quàm explicando actionem, quæ est causalitas efficientis. Hinc sit

DIFFICULTAS I.

Quid sit actio Efficientis?

Modalistæ dicunt, actionem esse Entitatem superadditam, negant Nominales. Ex professo multo huc concernentia tractabuntur, ubi de Unionem, quem tractatum præstaret prius legere.

Punctum Difficultatis I.

An sine entitate Modali salvari possit Actio?

DICENDUM EST; *Quod non:* PROBATUR argumento aliàs repetendo. Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium, sine sufficienti mutatione; ergo etiam impossibile est transire à non esse agentis ad esse agentis, sine sufficienti mutatione. Utraque hæc propositio manet aliàs probata. Sed nisi ponatur entitas modalis, non ostendetur sufficiens mutatio, à non esse agentis, ad esse agentis. Ergo. Subsumpti.

Antecedens prob. Potest esse entitas ignis A. producentis, & entitas ignis B. qui supponitur, nunc productus ab igne, & non esse actio ignis A. in ignem B. Ergo nisi ponatur entitas modalis, non ostendetur sufficiens mutatio ad transitum à non esse agentis ad esse agentis. Quod ipsum probatur. Non enim hæc sufficiens mutatio erit in ipsis entitatibus ignis A. & ignis B. ut dictum, non in entitate modali interveniente, quia tu illam negas, non

in aliquo alio, quod sufficiat, quid enim illud tale est? Ergo.

RESPOND. PRIMO usitatis phrasibus, quando effectus habet actum huius ab hoc, non potest non esse ignis A. causa, & ignis B. effectus.

CONTRA, potest esse entitas ignis A. & entitas ignis B. & non esse entitas ignis B. habens actum huius ab hoc. *Neg. valet*, si dicas transire seipsò, hoc enim aliàs refutabitur, refutatumque manet in Materia de Distinctione Modali, sed insuper.

CONTRA est, ly seipsò transire non est aliquid præter entitatem ipsiusmet ignis B. transeuntis, ex quo sic arguitur. Potest esse entitas ignis B. adeoque omnia, quæ realiter sunt, & nemine cogitante, sua entitas, & non esse ab igne A. ergo illud seipsò transire, identificatum realiter ipsi igni B. non est sufficiens mutatio, ad transitum à non esse agentis, ad esse agentis. Neque ulterius valet, si dicas: Quod esse hoc ab hoc sit aliquid formaliter distinctum, hoc enim aliàs impugnatum, impugnabitur infra; nunc succederet dicere, formalitas illa est identificata realiter ipsiusmet igni B. quò posito sic urgetur. Potest entitas ignis B. cum omnibus sibi identificatis realiter, adeoque etiam cum illa formalitate, prout identificata, & non esse ab hoc igne A. ergo formalitas illa non est sufficiens mutatio, ut transeat ignis A. à non esse causantis, ad esse causantis. Ea quæ dici possunt de voluntate & concursu DEI, alibi refutantur.

RESPOND. SECUNDO. Sufficiens mutatio ad hoc, ut hæc causa censeatur causare hunc effectum, est, si alia causa illum non producat.

CONTRA PRIMO. Ponamus, quòd omnes causæ, quæ possibiliter possunt producere illum effectum, concurrant ad illius productionem, per quid, ergo transibitur à non esse producentis, ad esse producentis, non possunt transire per negationem, quòd aliæ non producant, producant enim omnes, quæ producere possunt, ergo ista negatio non est sufficiens transitus à non esse causantis, ad esse causantis, illudque potius, quod adferes, si legitimum erit, salvabit sufficientem mutationem.

Neque valet, si dicas, sequi ex hac ratione, possibile esse infinitum actu, siquidem si omnes posibles causæ efficerent eundem effectum, essent infinitæ actu; non inquam valet, quia suppositio nihil ponit in rebus, Ly autem, ponamus, suppositionem importat. Deinde nego esse possibile, ut actu ad hoc assumatur, nec id habent termini rationis, licet possint assumi actu, nō tot quin plures, quanquam sive id per possibile, sive per impossibile fiat,

fiat, supponi id posset, quod sufficit ad nostrum intentum.

CONTRA SECUNDO. Quia id, quod est sufficiens mutatio, quare ex non agente fiat causa agens, illud est, quod responderi potest, quare hæc causa agat, sed quod alia causa non agat, non est sufficiens responsio, quare hæc agat. Quod ipsum probatur, quia si quærā, quare ista causa nō agit, respondebis, quia illa agit; si autem quærā, quare illa agit, respondebis: quia illa non agit, quod est idem, per idem dicere, nec difficultatem tangere, recursusque ad ipsam entitatem, extra nihil positam, in præsentia non potest dari, sicut datur in materia de Creatione, quia ipsa positio entitatis, non est in creatis, ex dictis, sufficiens ratio agendi.

CONTRA TERTIO, illud, quod est causam non agere, vel est quid positivum, vel quid negativum: si est quid positivum, quid illud est? cum etiam causis non existentibus verè competat non agere, etsi non agere est quid positivum, cur ergo etiam agere, non erit quid positivum? quod si non agere est quid negativum, ergo quod causa hæc agat, erit illud, quod de illa negetur, negatio scilicet, quod non agat, adeoque, ut dicit Arriaga, erit negatio negationis.

Coincidit hæc alia responsio, cum illa, transiri scilicet à non esse agentis, per hoc, quia Deus miraculosè non impedit, quo minus hæc causa agat, ita ut causari hanc lucem à sole non aliud sit, quàm esse lucem & solem non impeditum miraculosè ne agat.

CONTRA, impedimentum illud, vel est aliquid negativum, vel aliquid positivum: si est aliquid negativum, ergo agere causam, erit dicere negationem illius negativi, adeoque dicere negationem negationis; si autem illud impedimentum est aliquid positivum, ergo etiam reliquas causas, non agere est aliquid positivum, cum tamen non agere etiam non existentibus competat.

Deinde, sublati aliis omnibus impedimentis, non repugnat adhuc Deum denegare suum concursum, quem quæro cui denegat? non ad entitatem solis, v.g. hæc enim supponitur existere; non ad entitatem lucis, quia etiam hæc supponitur existere, & non ex vi actionis solaris, non ad meram formalitatem, vel conceptibilitatem, quia ad has nullus datur concursus: Ergo ad Modalitatē aliquam, quam importet actio, nihil enim aliud cogitari potest.

Denique actio aliqua non est negatio impedimenti, ergo & actio, ut sic non rectè definitur per negationem impedimenti. Antec. probatur, conservatio miraculosa, quā locò solis conservaret candela lucem, est aliqua actio, sed hæc, non est, non impeditio sola, cuius enim esset, hæc non impeditio? Et certè censetur Deus tunc concurrere, cum candela,

ad aliquid, etiam à parte candelæ se tenēs quod non sit ipsa entitas lucis, cum hæc possit esse & non esse concursus ad aliquid à parte candelæ, tanquam conservantis se tenens, & hoc non aliud est, quàm aliquid positivum, non aliud autem, quàm Modalitas aliqua.

RESPONDETUR TERTIO. Duplices posse spectari causas, quasdam ex quibus necessario pendet effectus, quale est verbum mentis seipsò dependens ab intellectu, qualis est positio creaturæ &c. Rursus aliæ sunt causæ, à quibus non necessario pendet effectus, sed potest ab alia causa pendere, qualis causa est ignis A, respectu B. causæ priores sunt ejus naturæ, ut dum causant, non debeat esse effectus causæ primæ, in ipsa ratione causæ formaliter acceptæ, inclusus, non in isto sensu, quasi cū illo simultaneo concursu non concurrat Deus, sed in hoc sensu: quia postquā Deus voluit entitatem illorum, non debet habere aliam specialem voluntatem, per quam velit, ut entitati causæ, invariabiliter competat ratio causæ, per ordinem ad effectum, respectu cuius, est invariabilis: jam autem causæ variabiles, præter entitatē, quā vult entitates illarum, indigent speciali voluntate ad hoc, ut causent ita, ut sine hac voluntate Dei ratione causæ habere nō possint.

CONTRA A capite. Tum quia quærere restat; quæ sit sufficiens mutatio, ut trāseat Deus à non esse id volentis, ad esse id volentis, de quo argumento aliās. Tum quia quærere restat; quid respondeat illi efficaci voluntati, cum ipsa entitas effectus sola, non sit sufficiens responsivum, cum illa possit esse, & non esse huic decreto, quod Deus vult illum ab hoc produci responsiva; sed responsiva alteri decreto, per quid ergo constituetur iste potius agens? Sed cum Nominalibus.

OBJICITUR PRIMò. Si actio est aliquid præter entitatem ipsius effectus, vel pendet per seipsam à causa, vel nō pendet per seipsam: Si non pendet per seipsam, ergo dabitur processus in infinitum: ad hanc enim actionem, danda erit alia actio, & ad hanc aliam alia, & sic ulterius; Quod si dicas, pendere per seipsam, ergo pendeat & effectus per seipsum: & quamvis penderet per seipsum, adhuc penderet per distinctam à se actionē, quia etiam creatura essentialiter pendet à Deo, & tamen pendet per distinctā à se actionē: ergo idem dicendum erit de actione comparata ad suam causam.

RESPOND. Modalitatem illam (quidquid sit, an in illa formaliter consistat actio) seipsā pendere, quia non potest esse à parte rei, & non esse ab hac causa, jam autē potest esse effectus, & non ab hac causa. Cujus ulterior ratio est, quia si seipsā non dependeret illa modalitas à causa, & esset essentialis determinatio agendi, & nō esset: esset, ut supponitur, ob naturam modi; non esset autē, quia posset nō dependere

ab hac causa, utpotè ad dependendum, indigens determinativo. An autem creatura se ipsa pendeat à Deo, de hoc infra. Quando autem hic obijciunt aliqui, indivisibiliterne an divisibiliter actio pendeat à causa, ad id responderi retorquendo potest; an scilicet effectus divisibiliter, an indivisibiliter pendeat à causa.

OBJICITUR SECUNDÒ. Actio & terminus debent commensurari; sed si esset actio quid superadditum, non commensurarentur, nam actio, v. g. generativa esset instantanea, terminus autem, seu genitum esset permanens.

RESPOND. Quidquid sit, an ipsa actio formaliter sit quid superadditum, rectè dici potest, actionem & terminum proportionaliter accepta, commensurari, & sic dum solò instanti durat generatio solis, etiam instanti sit genitum, quia tale, quod est terminus generationis. Sed actio & terminus impropotionaliter accepti non commensurantur, & sic terminus, quia conservatus, adeoque prout permanens, non commensuratur actioni, quia generatio est, instantaneèque perficitur. Deinde retorquetur argumentum, quomodo scilicet termino, qui permanens est, proportionetur & identificetur, generatio, quæ est transiens.

OBJICITUR TERTIÒ. In divinis una Persona producit aliam, & non per aliquid superhuadditum; ergo & in creatis.

RESPOND. Non intervenire in divina productione, quidquam realiter superadditum ipsi naturæ divinæ, quia quæ in Deo sunt, identificantur eidem; intervenit tamè aliquid virtualiter intrinsicè distinctum, nempe in productione verbi ipsa dictio, distincta virtualiter à natura, & communi intellectione; & in processione Spiritus Sancti intervenit spiratio, itidem distincta: quia autem creatura non est capax talis processions virtualiter distinctæ, & quia non est necesse, ea, quæ creaturæ competunt, esse entitatem creaturæ, poterit benè poni aliqua modalitas, si ejus ponendæ sit aliqua necessitas, quam esse, adstruit argumentum factum. Immo exinde potest sumi confirmatio sententiæ adlatæ, quia si processio divina nō est mera formalitas, sed virtualitas quædam, æquivalens distinctioni reali; ergo & creata actio, si non importat realitatem aliquam, saltim modalitatem importabit. Sed quidquid sit, de antecedenti negari potest consequentia; quia potest esse entitas effectus, & non esse dependens ab hac causa: ergo ad tollendam indifferentiam, debet aliquid adferri, quod non est nisi modus; non potest autem esse una persona, quin producat ab alia; Unde etiam virtualitas dictionis & spirationis, non ideo ponitur à nobis in prima parte, ut auferat indifferentiam agendi, seu producendi, sed quia erat necesse ostendere principium formale,

Quò processions, idque distinctum realiter à termino producto, quod salvari non posset, si non poneretur prædicta dictio & spiratio, sed de hoc tractatum I. Part. Disp. 9. Num. 125.

OBJICITUR QUARTÒ. Si actio, esset aliquid superadditum, non posset ostendi subjectum illius receptivum. Quod probatur. Supponamus, creaturam assumi à Deo, ut instrumentum ad creandum, illa creatio non reciperetur in principio agente, aliàs mutaret agentem, non in passio, quia aliàs passum deberet esse prius ipsa Modalitate, quia esset causa illius materialis, causa autem, est prior suo effectu.

RESPOND. Quidquid sit, an ipsa actio formaliter sit quid superadditum, ad objectionem dici potest, positò, quòd illa creatio, utpotè profecta à creatura, involvat modalitatem, dici inquam potest, quòd creatio non pendeat ab effectu, tanquam à causa subjectiva. Tum quia aliàs hæc causa subjectiva, supponi deberet ante suam causalitatem. Tum quia si creatio dependeret à passio, tanquam à causa subjectiva, illa actio non esset creativa, quia esset dependens à subjecto. Tum quia illa actio creativa causaret seipsam, causaret enim causam sui materialem. Dependet ergo illa creatio, vel illa Modalitas ab effectu, tanquam à termino, quia scilicet impossibile est esse actionem creativam, & non respondere illi passum; & sicut terminus est id, quod sistit aliquid, & facit nē ulterius aliquid procedat; ita passum, sistit creationem, ut ulterius non procedat, cum jam passum habeat.

OBJICITUR QUINTÒ. Nulla necessitas jus Modalitatis.

RESPONDETUR, esse necessitatem, ut ostendatur sufficiens mutatio, cur transeat à non esse agentis, ad esse agentis.

Punctum Difficultatis 2.

An formaliter actio sit entitas Modalis.

DICENDUM EST PRIMÒ. Actionem formaliter non esse modalitatem.

PROBATUR PRIMÒ. Si nihil obstat, debemus tueri & sequi sententiam Aristotelis; sed si ponamus, actionem formaliter non esse modalitatem, nihil obstat, ut videbimus in solutione argumentorū, & sequemur sententiam Aristot. quod prob. quia Aristoteles non tenuit actionem esse modum superadditum, quò enim locò id significavit? Deinde 3. Physic. Tex. 20. censet, quòd doctio (quæ est quædam species actionis) sit ipse actus docentis, sed in quodam, (hoc est in eo, in quo docetur) & non decifus, (neq; enim pars habitus positi in docente dividitur unicuique discipulo) sed hujus in hoc (quod significatur dependentia doctrinæ discipuli à Magistro) 3. etiam Physic. Tex. 4. docet: Motum non esse præter

ter res, & ibidem Text. 7. *cum edificabile, quatenus tale ipsum, actum fuerit, edificatur, & hoc est edificatio.* Et quia edificatio, est actus edificantis, & hic actus edificantis, est ipsum edificabile, quatenus actum; etiam actio, seu edificatio, erit edificabile, quatenus actum. Immerito autem Respond. Arriaga, Aristot. intelligendum esse, quod dixerit, actionem non esse Ens completum: hoc enim mera divinatio est, nec hic discurre: an actio sit completum, an incompletum Ens, sed solum de hoc, in quo consistat.

PROBATUR SECUNDO. Sicut non sunt multiplicanda entia, sine necessitate, ita & rationes involventes formaliter rationem entis, non sunt multiplicandae, sine necessitate: nulla autem necessitas in entitate Modali, constituendi formaliter actionem.

PROBATUR TERTIO. Quia hoc dandum est argumento, quod petit argumentum factum pro modis, sed illud non petit, ut actio sit formaliter modus, petit enim nonnisi sufficientem mutationem, & sufficiens determinativum, hoc autem totum potest salvari, quamvis actio formaliter, non sit modalitas.

Quae hic obijci possent solvantur, ubi de unctione.

Quando autem dicitur, actio esse id, quod mediante producitur effectus, item dicitur esse via & tendentia ad effectum: inferturque; ergo non potest esse quid in distinctum, saltem modaliter: id etiam non convincit, quia relatio est etiam non modalitas, & tamen illa mediante refertur, & tendit fundamentum ad terminum, verbum item mentis, non media modalitate per multos etiam modalitas producitur, & tamen verbificatio, est via, & tendentia, factiva intellectionis. Deinde dici potest, actionem esse formalitatem intermediam, non autem entitatem, & licet repugnet mediante seipso produci, hoc est ipsa causa sibi identificata, sed non repugnat produci mediante seipso, hoc est, causalitate causa & effectui (infra circumscribendis) identificata.

DICENDUM EST SECUNDO. *Actionem esse formaliter formalitatem, non tamen sine modo.*

PROBATUR PRIMA Pars immediate adlatis. Secunda autem pars probatur adlatò argumentò supra.

Quod si queras, in quo tandem stet actio? ad quod dici potest, quod actio sit ipsa causa, prout est effectus ab illa, & ipse effectus prout est à causa; seu est ipsa causa, prout determinans existentiam effectus huius, & hic effectus prout determinatus ad existentiam, quod ipsum prout, quod ipsum determinare, habetur in circumstantia entitatis modalis, quā posita habetur, & *Ab* vel *A*, tenens se ex parte causa, seu *ab* activam, & *ab* tenens se ex parte effectus, vel *ab* passivum. Utrumque autem istud *ab* ponitur in explicatione causalitatis, seu actionis, quia Aristoteles, aut simul

utriusque meminit, ut 3. Physic. tex. 7. vel nunc huius, nunc illius, ut reflectens ad varios textus videbit. Et certe non debet excludi agens in explicatione causalitatis, quia actio, seu causalitas efficientis, est id, à quo effectus, qui certe, cum non sit à seipso, à causa erit. Ergo cum causalitas importet id, à quo effectus, importabit causam. Non debet etiam in explicatione causalitatis excludi effectus, quia nomine causalitatis venit, id quod ponitur, saltem, ut quo à causa, quae certe seipsam non ponit. Rursus actioni conjungitur passio, quae non se tenet ex parte causa, sed ex parte effectus: quia tamen potior est in causalitate actio agens, & id à quo activum, ideo principaliter etiam dicit ipsam causam.

Solutio Objectionum.

OBJICITUR PRIMO. Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione, per quid transitur à non esse *ab hoc*, ad esse *ab hoc*.

RESPOND. Per modalitatem, de cujus essentia est determinare *ab* huius activum, & *ab* illius passivum.

OBJICITUR SECUNDO. Aristot. 9. Metaph. Tex. 2. actionem vult, in re, esse ipsum agens, & in agente, non autem in effectu.

RESPOND. Aliis locis Aristotelem ad effectum etiam recurrere, loquiturque; illò locò de actione agente, seu de *ab* activo, non autem de actione acta, & de *ab* passivo, nec de eo quod intelligitur ponere agens, quò etiam modò explicandus est 2. de anima, tex. 26. 3. Physic. tex. 8, ac 20. itemque; S. Thom. 1. Parte q. 25. a. 11. & quaest. 45. artic. 1. ad primum. Hinc etiam quando censebat Aristoteles, mutandum DEUM, si in tempore mundum produxisset, non censebat mutandum, titulo acta ut dici solet actionis, sed quia DEUM censebat esse necessarium agens: hinc si in tempore produxisset mundum, potentia illi, mundi conditiva, accedere debuisset, aut novus volendi actus, per quod indubie mutaretur.

OBJICITUR TERTIO à P. Nicolao Trzaskowski, palmari olim Theologiae hinc Posnaniae Professore, qui & Cathedralia Capitula, & Diocesis hanc, & Religionem praclarissimis discipulis implevit, raro insignitus talentò, ut illi, difficilius fuerit semel lectorum oblivisci, quàm meminisse. Hæc sententia favet prædeterminationi physicae, quia hac modalitate posita, non potest homo non operari.

RESPOND. In principiis Modalium, modalitas illa, cum sit ipsa actio, mirum non est, quod illa posita, non possit non fieri operatio: in nostris autem principiis dicitur, Determinationem illam modalem, non esse quidem formaliter actionem, esse tamen connotatum illius necessarium, illiusque positio est libera, & sita in po-

testate operantis, estq; ipsiusmet operationis & actus secundi, seu suppositionis exercitii libertatis completivum, nec se tenet ex parte actus primi, consequenter nec habet necessitatem antecedentem, sed se tenet ex parte actus secundi; cum tamen prædeterminatio, si attendatur natura illius, teneat se ex parte actus primi, quidquid sit quod hoc inficietur aliqui Thomistæ, quodsi antecedentem necessitatem, non importat illa determinatio, nec destruet libertatem.

INSTAT PRIMO, illud determinativum, vel antecedit actionem, vel sequitur. si antecedit, ergo se habet per modum actus primi, æquiparique debet prædeterminationi, ergo ulterius dabitur formale actionis, antequam detur actio, quia dabitur determinatio, ut sit hoc, ab hoc: si sequitur, ergo in illo priori actio, est sine sua formalitate & complemento.

RESPOND. Dari medium, nempe concomitanter, & simultaneè se habere.

INSTAT SECUNDO, Saltem se habet ita actio ad illam determinationem, sicut se habet relatio ad fundamentum proximum: sed fundamentum proximum, prius est relatione. Ergo & illa determinatio.

RESPONDETUR. Sicut fundamentum proximum, est simul simultate Physicâ, cum relatione, & nec illam antecedit, ut sit sine relatione, nec sequitur relationem, ita ut non sit relatio unquam, sine fundamento proximo; ita etiam actio simultaneè se habet ad illam determinationem. Et sicut fundamentum proximum, non se habet per modum actus primi Physici, nec per modum prædeterminationis ad relationem, licet ex illo fundamento intelligatur pullulare relatio: ita & in præsentia, & sicut potius fundamentum remota habet se potius per modum actus primi relati, fundamentum autem proximum tenet se jam potius à parte actus secundi, physicè loquendo, cum physicè actus secundus relati, sit ipsum fundamentum proximum, ita sine illa determinatione spectata causa, habebit se per modum actus primi, jam autem ipsa determinatio potius se tenebit à parte actus secundi, licet ex modo concipiendi, nec relatio cum fundamento proximo, nec illa actio habeant similitudinem, sed censeantur esse per modum pullulantium.

INSTABIS TERTIO. Ponamus, solam causam & effectum, cum illa determinatione, seclusâ illâ formalitate, verè erit effectus. Ergo verè erit causalitas. Ergo ulterius causalitas erit Causa, Effectus, & illa determinatio. Sed determinatio est Modalitas. Ergo causalitas erit modalitas.

RESPONDETUR. Ponatur fundamentum, ratio fundandi, terminus, verè erit relatio, & tamen præter hæc, censetur esse relatio formalitatis quædam, ita & in præsentia: & licet quidem

in re causalitas sit Causa, Effectus, Modalis de terminatio, tamen Metaphysicè est aliquid aliud, nempe formalitas, quæ censetur ex illis pullulare, & formaliter facere, ut hoc quidem, ab hoc sit. Quod si mente tollas illam formalitatem, idem fiet, ac si tollas, mente relationem à fundamento, ratione fundandi, termino. Et licet quidem, si ponatur causa, si ponatur effectus, nondum intelligitur hujus actio, intelligitur tamen, si ponatur determinatio, neque tamen inde sequetur, causalitatem stare in sola determinatione, quia si ponantur tria, non erunt duo paria, erunt autem additâ unitate: neque tamen sequitur, quod duo paria, sint illa unitas, ita nec in præsentia sequitur, quod illa sola determinatio, sit causalitas. Est quidem verum, quod non possit poni determinatio, quin ponatur causalitas, sed quod non possit non poni, non ex eo est, quod in illa sola stet causalitas, sed quia ex essentia determinationis causæ & effectus ad causalitatem, sequitur, ut non possit esse sine causalitate: cumque illa determinatio, non intelligatur importare vim agendi, non erit ipsa præcisè causalitas, sed determinativum & completivum causalitatis, ut censeatur, hæc vis circa hunc effectum versata, & non alia vis, nec circa alium, hic & nunc effectum.

OBJICITUR QUARTO. Actio formaliter accepta, est determinatio physica principii & effectus ad esse Ab: subsumo: Sed hæc determinatio est modalitas. Ergo & actio formaliter accepta est modalitas.

RESPONDETUR. Actio formaliter accepta est determinatio physica, hoc est, involvit & connotat determinationem physicam, sed non est determinatio physica secundum se præcisè. Commemorentur dicta de connotatis. Actionem scilicet in his principiis dupliciter spectari posse, prout est in re & physicè, & sic dicit Causam, Effectum, & Modalitatem; deinde prout subest nostris conceptibus, & sic dicit formalitatem pullulantem, ex modo nostro concipiendi, constituentemque, ut hoc sit ab hoc, quæ causalitas, potest appellari determinatio Metaphysica.

INSTABIS. Ponatur actio formaliter accepta, & non ponatur illa, quæ pro connotato requiratur modalitas, illa actio erit formaliter determinatio physica: ergo & seipsâ, & non ratione connotati est talis.

RESPOND. Argumentum hoc est consimile huic: ponatur relatio, & non ponatur terminus, verè erit relatio. Ergo relatio non indiget termino: ponatur unio, & non ponatur Modalitas, verè erit compositum, ergo compositum non indiget unione modali: sicut ergo in istis, defendens hanc sententiam dicit, esse hoc impossibile, sequique & poni, & non poni relationem, ita & nos in præsentia dicemus idem.

OBJICITUR QUINTO. Illud connotatum ex vi cuius effectus, determinatur ad esse effectus, vel pendet ab agente per seipsum, vel per aliam actionem: si per aliam, ergo non spectat ad actionem formalisandam, quia actionis non datur actio: si per seipsam, Ergo potius formaliter est actio, quam connotatum actionis. In idem recidet, si dicas, illud connotatum, vel creatur, vel educitur: non creatur, quia nullum agens creatum habet vim creandi, & quia creatio non terminatur ad id, quod dependet à subjecto, sicut dependet illud connotatum: quod si illud connotatum educitur, vel educitur educatione à se distincta, vel educatione sibi identificata, non per educationem superadditam, quia etiam effectum dicerem produci per educationem superadditam. Si autem educitur per seipsam, Ergo illa est formaliter actio, & non connotatum actionis. Refert hoc argumentum Oviedo ex manuscriptis alicujus recentioris.

RESPOND. Illud connotatum & pendere seipso à causa, & non educi per distinctam actionem, inde tamen non sequitur, quid sit formaliter actio. Nam in sententia Ovied. mentis verbum, non per distinctam actionem produci- tur, nec tamen propterea inferitur, illud esse formaliter actionem, cum sit potius formaliter terminus, identificans sibi actionem, unio item in sententia, quæ illam ponit emanativè produci ab anima, utpotè spiritualement, non produci- tur etiam in probabili sententia, per intermediam actionem, neque tamen formaliter est per hoc illa unio actio. Quorum ulterior ratio est, quia esse dependens seipso, non est prædicatum primo essentiali & formalisativum actionis modalitica, sed potest esse commune cum reliquis. Ergo quamvis nostræ Modalitati, hæc dependentia seipsa conveniat, non erit necesse illam constitui, hoc ipso in ratione actionis formaliter intermedia, quam adstruunt Modalitæ. Unde actio formaliter est ratio, quare hoc quidem ab hoc sit, Modalitas autem est connotatum & sufficiens mutatio, ut à non esse, ab hoc, transeat ad esse, ab hoc, quam ipsam mutationem non est necesse, ex hoc ipso habere se per modum actus primi, quia etiam ratio fundandi est sufficiens mutatio ad hoc, ut transeat à non esse relati, ad esse relati, neque tamen ratio fundandi habet se, sicut actus primus ad ipsam relationem, suppl: Physicus.

INSTABIS. Actio productiva illius connotati, vel constituitur in ratione formali actionis, per aliud connotatum, vel seipsa: si per aliud connotatum, dabitur processus in infinitum: si seipsa, ergo & respectu aliorum effectuum, seipsa causalitas constitueretur in ratione formali actionis.

RESPOND. Seipsa dependere Disparitas de aliis effectibus est, quia effectus, hic ipse in entitate, produci potuisset, ab alia causa, hinc indiget alio connotato determinativo. Deinde id

quod in aliquo genere facit talia formaliter, seipso est tale, & ita, quod est ratio alia dealbandi, ab alio non indiget dealbari; quod est ratio determinandi, ut hic effectus sit ab hac causa, non indiget aliunde determinari.

OBJICITUR SEXTO. Actio generativa in divinis, est ipse Pater; ergo & actio in creatis erit ipse agens, & nullo modo effectus.

RESPOND. sicut datur spiratio activa, & spiratio passiva, ita etiam datur generatio activa, & generatio passiva: generatio activa est ipse Pater; passiva generatio, est ipse Filius: & quia entia creata sunt imitationes, quantum possunt etiam increatorum, concipere possumus, & actionem quam appellant agentem, & actionem actam. Actio agens est ipsum agens, nihil enim aliud est, quam ipsum agens determinans sibi effectum, actio autem acta, est ipse effectus, prout determinatus pendere ab hac causa. Ne verò agendo mutetur intrinsecè agens, dico illam modalitatem determinantem, recipi in solo effectu, neque obstat, quo minus illa determinatio recepta, nonnisi in solo passo, tribuere tamen possit denominationem agentis, quia sicut ratione extrinseci temporis sortiri res potest denominationem hesterni, comestio vespertina, ratione serotini in se non recepti, sortitur denominationem canæ, ita & ratione modalitatis in passo receptæ, sortiri poterit rationem agentis, causa.

INSTABIS. Posito, quod ista determinatio recipiatur in ipso effectu, non poterit esse id, ex quo pullulet formalitas illa causalitatis, quod ipsum probatur, quia id, ex quo etiam ratione nostra pullulat causalitas, debet esse prius effectui, sed, licet sit prior causâ, tamen determinatio & effectus, non est prius quid, ergo ex illis non potest pullulare causalitas. Major probatur. Quia si causalitas debet esse prior effectui, ergo & ea, quæ sunt causa ipsius causalitatis, debent esse prius ipsa causalitate. Minor etiam principalis probatur: quia si illa determinatio recipitur in effectui, ergo educitur ex effectui, ergo præsupponit effectum, ergo non est prius effectui, effectus etiam pro sua parte, non est prior seipso.

RESPONDETUR. Cum secundum dicta supra, attendatur hic ad actionem agentem & actam, actio agens prior est effectui, nec ab illo desumitur; & licet actio agens sit in effectui, quia tamen est in illo, tanquam in termino, non debet adhuc prior esse terminus, illa actione. Hoc autem, ex quo educitur illa determinatio, non est effectus, sed subjectum, seu materia, quæ est prior determinatione. Hæc tota difficultas potest urgeri etiam ponendo, quod actio formaliter sit modalitas.

ADDO, quando formalitas causalitatis dicitur pullulare, hoc non isto sensu accipiendum, quasi pullulet ex effectui; sed quod non intelligatur pullulare, nisi in re sit effectus, determinatio & causa.

OBJICITUR SEPTIMO. Quæ referuntur transcendentaliter, non possunt idem esse realiter; sed actio refertur transcendentaliter ad effectum, ordo enim ad terminum est de essentia actionis.

RESPONDETUR. Negando, hic intercedere relationem realem inter illam merè formalitatem, & inter effectum; sed inter agens in actu, hoc est sumptum cum illa determinatione, & inter effectum, est dicta Relatio.

Punctum Difficultatis 3.

Expediuntur reliqua Actionem concernentia.

QUÆRES PRIMO, *Quid sit sentiendum de divisione actionis in actionem agentem, & in actionem actam.*

RESPOND. actionem agentem sumi posse pro ipso principio, seu virtute operativa, prout connotat positum à se effectum, & in isto sensu est ipsemet agens; quamvis hanc denominationem non acquirat, nisi in circumstantia effectus, consequenter actio agens, secundum id, quod dicit in recto, non est separabilis à principio, cum sit ipsummet principium. Rursus, actio agens sumi potest, pro eo quod egressum, à principio agente operatur, vel negotiatur passum, & sic est idem quod passio, prout passio dicit ordinem ad causam, à qua est, & hæc identificatur ipsi effectui, in circumstantia prædictæ modalitatis. Actio autem acta est ipsamet formalissimè passio.

QUÆRES SECUNDO, *An actio & passio sine distincta realiter.*

RESPOND. actionem agentem secundum id, quod dicit in recto & supponitur pro principio agente, esse distinctam realiter à passione, prout idem est illa realiter cum effectui.

RATIO. Quia causa & effectus distinguuntur realiter. Caterum formaliter accipiendo actionem, prout est actus hujus in hoc, & formaliter accipiendo passionem, prout est actus hujus ab hoc, sunt idem realiter, quia sufficit hæc solis connotatis differre, nempe, ut in quantum pender ab agente, vocetur actio, in quantum est in effectui, vocetur passio.

QUÆRES. *In quonam recipiatur actio, in agente, an in passio?* In agente recipi docent Scotistæ, in passio alii, & non est quidem difficultas de actione immanente, quam circumscribit Oviedo, quod sit actio, vi cujus formaliter terminus remanet in principio, à quo effluit, sed res est potius de actione transeunte, in quonam recipiatur, cum non debeat remanere in subiecto, à quo effluit.

Ovied. dicit: Non esse de ratione actionis, quæ constituat agentem, recipi in agente, quia

datur aliquid verè agens, in quo actio non recipitur, nempe Deus. Ergo de ratione actionis in communi, non est recipi in agente. Sed dicit idem, nec esse de ratione actionis recipi in termino, quia alias terminus causeret actionem, immò sequeretur ulterius, quod causalitas causeret seipsam, quia esset causa principii causalitatis suæ, hoc est, termini, se causantis: censeret itaque illam recipi in subiecto, quod terminum recipit ex vi illius actionis productum. Tum quia Aristot. dicit, actionem esse actum hujus in hoc. Tum quia est identitas actionis cum passione. Tum quia actio eductiva, constituit terminum dependentem à subiecto, ergo debet ipsa recipi in eodem subiecto. Quod actio non recipiatur in agente, benè probat Oviedo, sed quod non possit recipi in termino, sed in subiecto, non convincit, de quo mox. *Hinc*

ASSERO PRIMO. *Actionem antonomastice acceptam, non recipi in causa.*

RATIO. Tum quia ex Aristotele, non est necesse agens ex eo præcisè, quia agit intrinsecè, mutari, mutaretur autem si reciperet actionem. Tum quia vel agit aliquid in agente illa actio, vel non agit: si non agit, ergo in illo non est, quia impossibile actionem esse, & non agere: si agit, ergo non in agente recipitur actio, sed in eo, quod agitur, adeoque in passio. Tum quia si actio reciperetur in ipso agere, quomodo in illo extraneo quidquam operari poterit, influendo esse?

ASSERO SECUNDO. *Non recipi actionem in subiecto, cui unitur terminus productus.*

RATIO. Tum quia impossibile est esse terminum productum sine actione, hoc ipso enim esset, vel nihil, vel quid improductum. Possibile autem est terminum productum, non uniri subiecto. Ergo possibile etiam erit actionem illam, non uniri subiecto, & tamen, cum per se stare, etiam divinitus, non possit, debet recipi in aliquo: Ergo apparet non recipi actionem in subiecto. Tum quia potest assumi creatura, ad creandam materiam, vel Angelum, quæ creatio illius erit actio, vel modalis, vel non sine modo, & tamen non recipietur in subiecto, in quo enim? ergo apparet actionem, non recipi in subiecto. Tum quia actio & effectio verbis differunt; effectio autem videtur esse ratio formalis effectus, non autem ratio formalis subiecto. Ergo non in subiecto recipitur. Per hoc tamen non nego, quod determinatio illa educatur ex materia.

DICES cum Suar. D. 48. S. 4. n. 13. Actio immanens in ea potentia inhaeret, in qua est terminus intrinsecus ejus, & ita, in intellectu manet actio intelligendi.

RESPONDETUR. Actionem intelligendi esse in intellectu, quia nullum est aliud subiectum; nec potest recipi in termino, quia nulla actio vitalis habet à se distinctum terminum. Benè autem potest recipi actio, si illa sit modalitas, si non sine

sine modo, in termino, quem producit, & non in subiecto, in quo recipitur terminus.

ASSERO TERTIO. *Probabilis esse, actionem recipi in termino producto, seu in effectu.*

RATIO. Tum quia, non recipitur actio in agente, nec in subiecto, ergo in termino, quia cum in aliquo recipi debeat, in nullo alio jam recipi poterit. Tum quia, si actio reciperetur in agente, non esset ratio, cur in extraneo, quod est effectus, operari quidquam possit: ergo etiam, si reciperetur in subiecto, non esset ratio, quomodo effectum operari possit, à quo subiectum distinguitur realiter: & sicut albedo recepta in pariete A, non dealbat parietem B, & si verberetur Paulus, non verberatur Andreas, hoc ipso propter distinctionem realem; ita si actio recipiatur in subiecto, non est quomodo efficiatur per illam effectus, seu terminus, distinctus realiter. Tum quia doctrina est Aristotelis, motum recipi in ipso mobili, hoc autem, quod moveretur tunc, à non esse, ad esse, est ipsemet effectus, seu terminus. Tum quia, si non posset recipi actio in ipso termino, hoc ex eo esset, quia deberet præsupponi terminus actioni, & quia ipse deberet materialiter causare suam actionem, quod dici non potest; sed neutra harum rationum in præfenti militat, quod ipsum probatur, quia præcisum recipi; non fundat causationem, adeoque nec titulum in recipiente antecessionis, quod ipsum probatur, quia anima etiam recipitur in materia, & in corpore, neque tamen hæc receptio, fundat titulum causalitatis in materia. Rursus, actio creativa, posito etiam, quod sit modalis entitas, recipitur in re creata, & tamen nec causat creationem, nec præsupponitur illi. Et certe universaliter receptio, potest esse duplex, in primis receptio in aliquo, tanquam in termino, & receptio in aliquo, tanquam in subiecto; prior illa nec antecessionem recipientis, nec causationem fundat, fundat posterior. Deinde, si quæras, qui hæc duo condistinguantur? ad hoc dici poterit, quod scilicet convenient utrumque in hoc, quod scilicet illis uniatur id, quod recipiunt, sed in hoc distinguantur, quia receptio, tanquam in termino, non depolcit antecessionem termini, & præsuppositionem, depolcit receptio tanquam in subiecto. Rursus, quia receptio tanquam in subiecto, est bonum recepti principale, utpote, quod non habet jus existendi sine hac unionem, jam autem receptio, tanquam in termino, est bonum ipsiusmet termini, illa receptione esse & existere acquirentis. Denique, quia receptio in subiecto, est receptio tanquam in causa materiali recepti, jam autem receptio tanquam in termino, est receptio tanquam in causato, & ideo recepto, ut habeat recipiens esse. Tum quia argumenta adlata ab Ovied. non convincunt, nam illis verbis: Actio, est actus huius, in hoc, etiam nos tueri possumus nostram sententiam, cum enim non agat, nisi

effectum, id in quo recipitur, erit effectus. Quatinus autem sit identitas actionis, cum passione, id verum est, per ly: passio, non intelligendo unionem, sed actionem actam. Posito etiam, quod hic intelligat Aristoteles nomine passionis unionem, non sequitur intentum Ovied. quia hoc salvabitur, quamvis passio hæc actionis, sit in effectu, non in subiecto recipiente effectum. Quomodo autem actioeductiva constituat terminum, dependentem à subiecto, id jam supra explicatum est, ubi de educatione. Condistinguetur autem adhuc creatio ab educatione, quiaeductio, erit cum influxu causæ materialis, non item creatio, possetque hæc receptio, tanquam in termino, vocari adhesio, inhaesio autem receptio, tanquam in subiecto.

DICES PRIMO ex Mastrio Disp. 7. n. 29. Actio de sua ratione formali subiectum inhaesionis requirit, quia actio quæcunque, non solumeductiva, sed etiam creativa, est propriè accidens, ergo formaliter petit subiectum inhaesionis, per hoc enim distinguitur à substantia.

RESPONDETUR. Subiectum inhaesionis dupliciter accipi potest, pro subiecto, cui unitur ipse terminus productus, & sic ex dictis, falsum est, quod actio etiam titulo accidentis, requirat subiectum inhaesionis: deinde accipi potest, quod sit id, cui unitur actio, & sic indubiè tale subiectum inhaesionis, requirit actio; neque enim potest esse sine termino, & si ponatur modalitas esse, aut non sine modo, indubiè se sola non habet jus existendi, extra modificatum, & hoc subiectum, est terminus.

INSTAT. Ideò actio creativa subiectum non requirit, quia constituit rem independentem à subiecto: ergo, quia actioeductiva constituit rem, à subiecto dependentem, de sua ratione formali exigit subiectum.

RESPONDETUR, quod actioeductiva exigit subiectum, tanquam id, cui unitur terminus suæ productionis, sed non exigit subiectum, tanquam sui immediatè receptivum, unde etiam & actio productiva accidentis, recipitur in termino, licet ipse terminus petat uniri subiecto: cumque divinitus possit illi non uniri, & tamen sine actione conjuncta, nihil fiat, inferendum erit, actionem illam non recipi immediatè in subiecto, sed in termino. Cur autem ille terminus non recauset actionem, dictum supra.

DICES SECUNDO. Actio secundum rationem formalem, non denominat passum agere, quia passum, ut passum, non agit, ergo non subiectatur in ipso: formam enim denominare subiectum, est informare subiectum.

RESPONDETUR. Quod actio, prout est agens, non subiectetur in passio, secus prout est acta, & quia actio acta, & agens sensu adlato, sunt idem, ideò sicut actio acta, non recipitur in agente, ita nec agens, sed profuit ab illo.

† o 3

IN.

INSTAT PRIMO. Forma, quæ extrinsecè denominat aliquid, etiam intrinsecè debet denominare subiectum inhaesionis, ergo actio, ut actio reduplicativè, debeat aliquo pacto denominare passum: quænam igitur erit ista denominatio? certè non denominatio passi, quia hæc est effectus passionis, nec est denominatio conformis naturæ actionis, imò opposita.

RESPONDETUR. Quod actio, qua actio acta denominat passum, extrinsecè autem agentem, quæ etiam denominatio passi, proportionata est actioni actæ.

INSTAT SECUNDO. Sicut album ab albedine, ut à denominante, derivatur; ita agens, quia est denominativum actionis, esse actione affectum, formalissimè erit, esse agens; consequenter, per nos passum, deberet esse agens.

RESPONDETUR. Sicut esse visum est denominatum à visione, tamen visio non recipitur in viso; ita potest esse agens denominatum ab actione, actione in se non recepta: potest tamen ostendi etiam forma intrinseca denominans agens, nempe ipsa vis causandi, licet rationem exercitæ non habeat, nisi in circumstantia effectus, & in hac circumstantia, denominatur agens.

INSTAT TERTIO. Vel istæ formalitates sunt ejusdem rationis, & sic deberet denominare agens actio, non solum causam, sed etiam effectum: vel diversæ rationis, & sic denominatio agentis, non poterit ab his formalitatibus æquè desumi, sed ab una tantum.

RESPONDETUR. Istas formalitates, ob diversos suos respectus, esse diversæ rationis, licet competant uni eidemque entitati physicè spectatæ, & quia receptio est quid physicum, & non secundum formalitates, cum illa entitas sit una, unum etiam subiectum, in quo recipitur, habebit, & hoc subiectum est terminus, licet illa entitas, non prout habet rationem actæ, denominet agens, sed sub formalitate actionis agentis. Quod autem dicit Mastrius, falsò asseri hanc formalitatem actionis actæ, actionem spectare, si procedat hoc sensu, quod scilicet formalitas actionis agentis, non sit formalitas actionis actæ, vera est propositio: si procedat hoc sensu, quod actio acta & agens, non possint ad eandem entitatem, secundum diversas formalitates spectare, hoc ipsum negatur.

DICES TERTIO. Quamvis ponatur actionem recipi in agente, non sequetur illud agens esse patiens, non enim omnis receptio, est in prædicamento passionis, sed solum illa, quæ recipit agens.

RESPONDETUR. Etiam agens, respectu sui, esset agens, in quantum est in se ponens illam actionem, & quamvis receptio non arguat actionem, arguit tamen actio, ubi est, illic se agere.

NOTO. Quod argumentum negativum: non sunt multiplicanda entia, sine necessitate, ostendat, non distinguendas esse actiones illas actas

& agentes, consequenter nec ponendam physicè actionem agentem in agente, ut patuit solutione objectionum: sed etiam id colligitur exinde, quia nullibi ageret actus agens, non in agente, ut conceditur, non in termino, seu passio, quia illic est nonnisi actio acta, huic autem agi convenit, non agere.

De distinctione specifica Actionum.

QUÆRES QUARTO. Undenam actio distinctionem suam specificam sumat?

ASSERO PRIMO. Si agatur de specificatione intrinseca, specificatur Actio, à sua entitate.

RATIO, quia specificatio rei intrinseca, non distinguitur realiter ab ipsamet re specificata, est enim præcisè ipsa connexio prædicatorum essentialium, ergò desumitur ab ipsamet rei entitate.

ASSERO SECUNDO. Specificationem extrinsecam Actionis, desumi etiam à principio Actionis.

RATIO, quia accipit à principio extrinseco entitatem, ergò accipit ab illo specificationem.

Sed ex eone ipso, quia hæc actio est à distincto specie principio, jam erit distincta specie, v.g. ex eone ipso, quia proficiscitur visio ocularis à bove, & visio alia ocularis ab homine, circa idem objectum, visiones hæc erunt distinctæ specie: in quo, affirmativè, sentiendum.

RATIO. Tum quia si nihil obsit, proportionandæ sunt actiones suis principiis, ad quem titulum proportionis semper attendit natura, & cum sit nexus inter actiones & principia, debet etiam esse proportio, sed erunt magis proportionatæ, si distinctorum specie principiorum sint distinctæ futuræ actiones, sequentur enim conditionem principiorum, quæ ipsa inter se distinguuntur specie, nihilque obest, quo minus ponatur hæc proportio, quid enim tale? Tum quia, ponamus potentiam visivam ab anima distingui realiter, vel potentia visiva bovis, erit eadem specie, cum potentia visiva hominis, vel non eadem specie: si eadem specie, ergò non procedit in statu difficultatis, quia hic tractat: an specie distinctarum potentiarum, sint distincti specie, ex hoc præcisè, actus, quia proficiscuntur à potentiis distinctis specie. Si autem sunt potentie diversæ specie, cui usui illas dedisset natura, nisi ad actus specie distinctos? Totum enim bonum potentie, est, illius extententia ad actus specie distinctos, cui usui ergò erit species illarum distincta, si non ponunt actus specie distinctos? Quia autem in nostris principiis potentie identificantur ipsis animabus, quæ sunt distinctæ specie in homine & bove, ideò & actiones visionis ocularis, erunt distinctæ specie. Tum quia, si natura inten-

intendit effectum, quantum fieri potest assimilare passio, in virtute per quam agit. Ergo etiam intendit assimilare, quantum fieri potest in specificatione, ipsosmet actus suis principiis, cum quibus majorem habet connexionem, quam cum ipsis effectibus seu terminis. Tum quia saltem actiones vitales unius, debent distinguere specie ab actionibus vitalibus alius, quamvis versantibus, circa idem objectum. Quod ipsum probatur: quando dicit connexionem essentialem unum, quam non dicit aliud, illa distinguuntur specie: si enim connexio essentialis hujus actionis, cum hoc termino importat alietatem specificationem, cur non connexio essentialis, cum hoc principio, importabit eandem. Dicit autem actus vitalis connexionem essentialem cum suo principio. Unde etiam definitur per esse ab intrinseco. Quod autem dicit Suar. Disp. 48. Sect. 3. n. 16. differre actiones vitales à non vitalibus, ex principiis diversarum rationum, non tamen sine ordine ad diversos terminos, id non convincit. Concedo enim etiam ex ordine ad diversos terminos sumi distinctionem, sed restat querere, an etiam à principio sumat speciem actus? si sumit, habemus intentum; si non sumit, restat querere, cur ordo actus vitalis, qui habetur ad terminum, sit specificativus, & non ordo actus vitalis ad principium, per quem adhuc ordinem definitur, non sit illius specificativus. Et sicut ipsa actio non sistit in se, sed pergit, ad terminum, consequenter, & specificativum ab illo desumet, sed cur etiam, cum non sistat in se, tanquam in principio productivo, sed referatur ad principium producens, ex illa referibilitate ad principium producens, distinctum specie, non sumet etiam distinctionem specificationem. Tum quia actio illa est modus hujus principii determinativus, Ergo ad hoc principium, essentialiter adstringitur. Tum quia pro nobis videtur esse S. Thom. prima secundæ Q. 1. a. 3. ubi dicit: Speciem sortiri actionem quidem ab actu, qui est principium agendi, passionem verò ab actu, qui est terminus motus: Locus autem, qui citatur, ex quaest. 6. de Potentia art. 8. dicit quidem specificari à termino, & quidem proprie motum, sed non negat specificari etiam à principio in eo ipso, quod sit motus naturalis: vel loquitur S. Thom. de specificativo magis noto.

DICES PRIMO. Si sumitur specificatio à principio, omnes actiones essent ejusdem speciei, quia idem specie principium.

RESPOND. Negand. Sequel. quia est in eodem principio vis producendi actus diversos specie, imbibentes ex vi principii nexum specialem, cum hoc principio, ratione cujus nexus distinguuntur specie, & sic si ponatur visio, quam format homo, nexus quem dicit ad hominem, distinguitur specie, à nexu, qui dicitur ad bo-

vem; licet in hoc nexu, tanquam in ratione generica, conveniat etiam humana visio: posset etiam quis concedere, actiones hominis in ratione actionis hominis, esse specie distinctas ab aliis actionibus, quæ non sunt hominis, licet inter se non distinguantur, in ratione actionis hominis.

INSTABIS PRIMO. Actio licet ab agente procedat, tamen est essentialiter communicatio alicujus esse, & sub ea ratione est via ad suum terminum, via autem essentialiter respicit terminum.

RESPOND. Actio licet sit essentialiter communicatio alicujus esse; tamen si loquamur de vitali, est essentialiter ab intrinseco: ergo ab illo sumet speciem. Directè autem dici potest, hoc argumento probari, quod non sumat etiam à principio.

INSTABIS SECUNDO. Cum motus, duos habeat terminos, nimirum à quo & ad quem, juxta veram Philosophiam, non accipit motus speciem à termino à quo, sed ad quem: at verò ad eundem modum videtur comparari principium agendi, ad suum actum.

RESPOND. Communem Philosophiam hoc solum velle, quod ea, quæ distinguuntur specie, ratione termini ad quem motus, possint proficisci ab eodem termino à quo, nec ratione præcisè termini à quo differre à se, quamvis si unum A quo, ad aliud A quo principio comparentur, inter se differre possint. Et sic differt in moralibus desertio cupiditatis à desertione impatientiæ, & promotio à termino ignobilitatis, ad terminum principatus, à termino principatus ad regalitatem. Quamvis autem terminus à quo non specificaret, diversitas inde peti posset, quia terminus à quo, non est natus influere esse in mobile, proportionareque inevitabiliter, hoc influxu sibi ipsi mobile, cum tamen id sit natum facere ipsum principium, seu agens.

DICES SECUNDO. Cum Suar. citat. n. 10. Generatio & creatio hominis in tantum differunt, in quantum creatio includit effectiorem materiam, & formam ex nihilo. Ergo nec diversitas actionum sumitur ex termino non autem ex principio. Item si Deus annihilaret aliquem Angelum, & eundem postea iterato crearet, tamen illa actio esset ejusdem rationis cum prima creatione, quia sola iteratio non potest sufficere ad specificationem diversitatem actionum, consequenter diversitas actionum sumi debet ex diversitate terminorum, non autem principiorum.

RESPOND. Suares ut eundem legenti loco citato constabit, hoc solum velle, quod non salvetur hæc distinctio absque terminis, quod etiam nos non negamus. Ad argumentum quod attinet, nego generationem, tanquam actum vitalem hominis, non differre specie à creatione,

eaque desumibili etiam à principio, seu agente, licet creatio cum nec sit modus, nec involvat modalitatem, non possit in re participare aliquid speciale specificans, desumibile ab ipso principio. Quod attinet ad annihilationem Angeli & reproductionem, non erit illa distincta specie, non solum ob indistinctionem termini, sed etiam ob indistinctionem principii.

INSTAT PRIMO idem. Calefactio facta ab igne, vel facta à Sole, non sunt actiones specie diversa, ob solam diversitatem principiorum, quia licet illa principia sint diversa, tamen non agunt idem, ut diversa sunt, sed quatenus unum, eminenter continet aliud, vel ambo eandem formam: virtus autem eminenter continens aliam, sicut eminenter continet formam ejus, ita & actionem ejus.

RESPONDETUR. Calefactio spectata penes terminum, hoc est, penes calorem, eadem ab utroque producitur, potest enim idem terminus à diversis specie principii produci, & si principia sunt diversa independenter à nostris conceptibus, agunt ut diversa, agunt enim ut sunt, sunt autem diversa: sed calefactio spectata penes principia, calorem illum producentia, est specie distincta. Ex continentia etiam eminenti, pro nobis potius sumitur argumentum, nam continendo eminenter rem producendam, continet continentia distincta specie, quia continentia identificata realiter ultimæ differentia, quæ supponitur, esse specifica. Ergo, si continentia eminenti entis, proportionatur continentia actionis, etiam continentia illius actionis, erit specie distincta, ab aliis continentis, adeoque & actionibus. Quare autem actio specificatur à principio & non terminus, hoc in id principium refertur, quia idem numero effectus potest produci ab alia causa, non tamen eadem actio. Loquimur autem hic ex communi Philosophia de actione, tanquam de aliquo modaliter distincto, accommodando nos communi phrasi. Licet secundum nostra principia loqui debemus de sola illa determinatione modali.

INSTAT SECUNDO idem. Deus non solum potest se solo facere eundem specie calorem, quem facit ignis, sed etiam eandem specie calefactionem. Ergo calefactio, quæ fit à solo Deo, & quæ fit ab igne, cum concursu DEI, non differunt specie.

RESPOND. cum hic calefactionis nomine veniat actio productiva caloris, quæ est modalis vel non sine modo, nego quod eandem calefactionem possit cum igne Deus eundem calorem producere, alias hæc actio productiva caloris, posita ab igne, non esset essentialis determinatio, reddendi ignem producentem.

INSTAT TERTIO idem. Diversa principia ejusdem termini, vel sunt causæ univocæ, vel æquivocæ: vel una univoca, alia æquivoca: Si

sint univocæ causæ, erunt ejusdem rationis cum effectu, consequenter etiam inter se: si vero una causa sit univoca, altera æquivoca, adhuc actio erit ejusdem rationis, quia causa æquivoca agit, ut eminenter continens effectum & actionem causæ univocæ.

RESPOND. Si sint causæ univocæ, inter se comparatæ, cum sint ejusdem speciei, etiam actiones specificationem ab illis sument eandem: si autem comparatæ inter se causæ, sint æquivocæ, in genere agendi, diversâ specie actione agent, & ad specificationem proderit illa continentia, ut jam dixi.

INSTAT QUARTO idem. Incredibile videtur, actionem movendi cælum, fore diversam specie, eò quod fiat ab Angelis specie diversis.

RESPOND. Motus fit ab Angelis per productionem impulsus, tanquam termini producti, nihil autem vetat eundem terminum produci à diversis specie principii, cum hoc tamen stat, ut specie distincta actione, idem impulsus producatur ob rationes adlatas, quia illa actio cum sit modus, vel non sine modo, dicit ordinem, non nisi ad hoc principium distinctum specie.

INSTAT QUINTO idem. Principium agendi si sit univocum, ex sua specie, determinatum est ad talem actionem, tendentem ad talem terminum, si autem sit æquivocum, cum ex se sit universale & indifferens, non potest ab illo sumi determinata species actionis.

RESPOND. Posito, quod agens univocum, sit determinatum ad talem actionem, cur ejus talitas specifica, etiam à principio desumi non poterit, ad quod etiam dicit essentialem ordinem, tanquam ad suum principium; Agens autem æquivocum, nego esse indifferens ad speciem tribuendam suæ actioni; Unde in agente æquivoco, agnoscimus quidem indifferentiam ad hunc vel illum producendum terminum, sed non agnoscimus indifferentiam, ad tribuendam actui speciem, non proportionatam sibi.

DICES TERTIO. Eadem numero actione possunt agere Deus & creatura, item duo principia distincta etiam specie.

RESPOND. eò etiam casu distinguetur specie actio, quæ Deus solus ageret, & quæ Deus & Creatura item distinctam fore actionem, quæ duo principia agunt distincta specie, licet producant eundem effectum.

ASSERO TERTIO. Etiam à terminis specie distinctis sumi distinctionem specificam actionum.

RATIO. Quia unaquæque ex illis alium essentialem ordinem dicit, ob connexionem. Neque enim actione, quæ producitur leo, potest produci homo, immò etiam à subjectis educationis specificantur propter eandem causam.

QUÆRES QUINTO. Quid sentiendum de individuatione actionum. Non est dubium, distin-

distincta numero principia, distinctas numero actiones elicere, distinctos numero terminos, distinctis etiam actionibus produci. Agnoscit tamen Arriaga, distinctos numero terminos, posse produci eadem numero actione: si enim una numero actio, potest proficisci à duobus principiis, cur ab una actione non poterunt produci duo termini? & si unâ cognitione attingi possunt plura objecta, cur non possibilis erit una numero actio, dicens ordinem ad duo producenda? Caterum hoc ipsum, quod est duo numero principia exercere, distinctas numero actiones, non excludit, quo minus causæ potissimum subordinatæ, eadem numero actione agant, v. g. Deus & Creatura.

Ceterum posset dicere quisquam, hunc numero terminum potuisse produci, alia numero actione. Tum quia non repugnat, eundem numero terminum, alia numero actione produci, quæ enim in hoc repugnantia? Tum quia sicut ad individuationem termini suo modo determinat Deus, cur non & ad individuationem actionis? Tum quia hoc posito, non sequetur, ut aliqui imaginantur, processus in infinitum in determinationibus, quia licet potuerit non hanc numero actione produci terminus, posito tamen, quod hanc numero actione producatur, ipsa entitas rei determinabit ad individuationem. Accedit negatio aliarum actionum, quæ se solâ, non est sufficiens determinativum, est tamen in circumstantia novæ modalitatis.

QVÆSTIO II.

De divisione efficientis causæ.

Divisiones, quas tradidimus in communi causæ; etiam hic proportionaliter applicari possunt, præter inibi datas.

Dividitur Efficiens causa in causam Univocam & Æquivocam. *Univoca* est, quæ producit effectum ejusdem secum rationis specificæ, ut homo hominem. *Æquivoca* est, quæ producit effectum diversum specie, ut cum sol generat hominem. Rursus, alia est causa eminentialis alia virtualis. *Eminentialis* est, quæ cum sit nobilior effectui, & causâ illius propriâ, habet virtutem illum effectum causandi, sic creaturarum Deus causa est. *Virtualis* verò causa est, quæ effectum producit se nobiliorem, vel virtute alienâ, & ita ignem se nobiliorem producat calor, est causa illius virtualis. Item, causa efficiens alia est Totalis alia Partialis. Causa *Totalis* est, quæ adæquatè concurret: *Partialis*, quæ inadæquatè. Sed quod erit indicium causæ totalis? Quando quæcunque sunt prædicata in effectui, reperiuntur etiam in causa, stante ratione effectus. Rursus, quando causam constat aliundè agere, quandoque nullum est fundamentum aliud, præter hoc, ponendi principium, illa causa

est totalis, non pono sufficientiam causæ in sola continentia prædicatorum, quia causa Univoca continet prædicata effectus, & tamen indiget concursu Dei: addidi hæc prædicata debere esse stante ratione effectus, quia certè nullum est prædicatum in Deo, quod respondeat prædicato, quod est, esse Creatum. Nullum item est prædicatum in igne A. producente ignem B. nullum, inquam, est prædicatum producti & dependentis ab igne A. aliàs seipsum produceret, & tamen quæcunque prædicata reperiuntur eminentè in Deo, licet stante ratione effectus nonnisi in Creatura, & quæcunque prædicata ignis B. reperiuntur in igne A. stante prædicato effectus nonnisi in igne B. *Addidi*, debere aliundè constare, quod illa causa agat, quia v. g. quando ignis A. producit ignem B. ignis C. habet omnia prædicata, quæ habet ignis B. staretque in igne B. prædicatum effectus, si illum produceret ignis C. quia tamen non constat aliunde ignem C. egisse, non dicitur esse causa illius totalis ignis C. Addidi denique negativum fundamentum, si scilicet aliundè non urgeat necessitas ponendi aliud principium, & sic quamvis habeat prædicata, filia, Mater, est necesse ponere insuper causam filia, Patrem.

Rursus dividitur causa in *Principalem*, & *Instrumentalem*, & si causæ instrumentalis nomine veniat sola causa, quæ non est à se, quo sensu omnia creata appellantur instrumenta Dei, nulla est in illa explicanda difficultas; sed, si accipiat, prout opponitur causæ principali antonomastice dictæ, patitur difficultatem ex eo, quia multa sunt instrumenta, quæ vix analogice & in ratione entis conveniunt.

Porro, alia sunt instrumenta artis, alia gratiæ, alia naturæ. *Instrumenta artis* alia sunt, quæ & efficit ars & illis utitur, ut malleus; alia quæ non efficit, & tamen illis utitur, ut magnes trahens columbam Architectæ. *Instrumenta gratiæ* sunt Sacramenta. *Instrumenta naturæ*, nempe causæ Naturales, quæ & esse à natura, & operari effectus naturales habent. Rursus, hæc instrumenta naturalia quædam sunt *conjuncta principali agenti*, quædam *separata*, & quidem quædam ita sunt separata, ut aliquando fuerint principali conjuncta, ut sunt semina quædam, alia autem ita separata ut nunquā fuerint conjuncta, ut qualitates, quæ sunt instrumenta generatorum ex putri. *Ex conjunctis* alia sunt, quæ nec esse nec operari proximè possunt, nisi conjuncta, & sic oculus operari non potest proximè, absente suo principali, hoc est, animâ. Alia autem conjuncta sunt, quæ esse quidem sine principali æquè, ut cum principali, operari tamen non possunt, quales sunt fides respectu Musici.

Denique instrumenta, tam artis, quàm naturæ, sunt alia, quibus, ut operentur, est *necesse imprimi aliquid*, ut impulsus fidibus, ovis item, quæ